

1957

Pentti Sysikaski

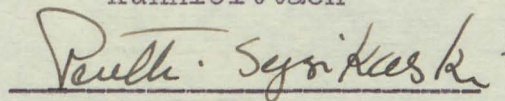
ULKOMAISEN MAKSULIIKENTEN HOIDOSTA DANMARKS
NATIONALBANK'SSA

Pyydän tässä yhteydessä lausua Suomen Pankin Johtokunnalle kiitokseni siitä, että allekirjoittaneella oli viime keväänä tilaisuus tehdä opintomatka Danmarks Nationalbank'iin. Ainakin omasta mielestäni tarjosi matka opiskelumielessä enemmän kuin olin etukäteen odottanut, ja toivon työssäni osoittautuvani minulle osoitetun luottamuksen arvoiseksi.

Matkakertomuksessani olen pankinjohtaja Leinosen toivomuksen mukaisesti keskittynyt lähinnä käytännöllisen ulkomaisen maksuliikenteen hoitoon Danmarks Nationalbank'issa.

Helsingissä, lokakuun 1. päivänä 1957.

Kunnioittaen

Pentti Sysikaski

FINSKA STATEN

SUO

Matkustaessani Tanskaan olin jo etukäteen tutustunut maassa valitsevaan taloudelliseen tilanteeseen. Koska näin ollen olin jo etukäteen selvillä niistä suurista vaikeuksista, joita Tanskalla on nykyään nimenomaan ulkomaankauppansa suhteen, olin odottanut, että siellä olisi melko ankariakin rajoittavia määräyksiä ulkomaisessa maksuliikenteessä. Olihan esimerkiksi maan valuuttavaranto neljän edellisen vuoden aikana muuttunut noin 350 miljoonan kruunun saatavasta yhtä suureksi velaksi, ja kuukausittain tapahtuvat EPU/n maksujärjestelyt ovat jatkuvasti tätä velkaa kasvattavia. Samoin ovat Tanskalle niin tärkeät maataloustuotteiden kansainväliset hinnat jatkuvasti hyvin alhaiset. Niinpä on esimerkiksi ulkomaankaupan vaihtosuhte vuoteen 1938 verrattaessa niin alhainen kuin 0.8.

Tutustuminen Tanskan ulkomaiseen maksuliikenteeseen ja siihen liittyviin määräyksiin on tätä taustaa vastaan katsottuna hyvin yllättävä. Ulkomainen maksuliikenne on nimittäin suomalaisin silmin katsottuna hyvin liberaalinen, eikä ainoastaan meikäläisin silmin, vaan saman yllätyksen koki myöskin samanaikaisesti vaihtovirkailijana ollut ruotsalainen Sveriges Riksbank'in valuuttakonttorissa palveleva kamreeri Andersson, joka totesi tanskalaisten menneen maksuliikenteen liberalisoinnissa huomattavasti ruotsalaisia pitemmälle. Edellä mainitusta liberaalisesta maksupolitiikasta on osoituksena m.m. se, että tuonnista on n. 80 % vapautettu lisenssipakosta.

Koska Tanskan ulkomaiset velat pyrkivät kuitenkin jatkuvasti kasvamaan, on odotettavissa, että heidän on lähiaikoina ryhdyttävä radikaalisin keinoin rajoittamaan liiaksi paisunutta tuontiaan. Mikäli näissä toivomuksissa noudatetaan Danmarks Nationalbank'in toivomuksia, tullee tämä kuitenkin tapahtumaan lähinnä rahapoliittisin keinoin eikä palaamalla kireään valuuttasäännöstelyyn. Yllämainitusta johtuen saatta kuitenkin seuraavassa esittämäni asioihin lähiaikoina mahdollisesti tulla melkoisiakin muutoksia.

Ulkomainen maksuliikenne ja siihen liittyvien kysymysten hoito keskittyy DN:ssa lähinnä kahteen osastoon, ulkomaanosastoon (udlandsafdeling) ja valuuttalupakonttoriin (valutabevillingskontoret) muiden osastojen merkityksen ollessa tässä suhteessa hyvin vähäisen. Koska rembursseja ja perittäviä ei DN:ssa juuri ole, perustuu selostukseni näistä pääasiassa Privatbanken i Kjøbenhavn'issa tapahtuneen vierailumme aikana saamiini tietoihin.

Tanskalainen pankkivirkailija, joka joutuu tekemisiin ulkomaisen maksuliikenteen kanssa, on eräässä suhteessa huomattavasti vahvemmalla pohjalla kuin hänen suomalainen virkaveljensä. Kaikilla näiden kysymysten kanssa tekemisiin joutuvilla tanskalaisilla pankkivirkailijoilla on tukenaan irtolehdistä koottu kirja Valutabestämmelser, joka sisältää kaikki ulkomaista maksuliikennettä koskevat määräykset, ja joka irtolehtiä vaihtamalla pidetään ajan tasalla. Mikäli saatoin havaita, osasivat kaikki DN/n virkailijat kätevästi käyttää tätä kirjaa hyväkseen. Käsitykseni mukaan olisi vastaava kirja myöskin meillä omiaan helpottamaan virkailijoiden työtä ja kohottamaan heidän näissä asioissa omaamaansa yleistä pankkitietoutta.

Mitä tulee yleiseen ulkomaisen maksuliikenteen tärkeimpien määräysten antamiseen ei DN:lla ole siinä suhteessa läheskään niin suurta sananvaltaa kuin Suomen Pankilla vastaavasti meillä, vaan antaa nämä määräykset kauppa-, teollisuus- ja merenkulkuministeriö. Esim. tanskalaisten ulkomaiset investoinnit ja päinvastoin ovat kokonaan siirretyt pois valtiopankista k.o. ministeriön hoitoon. Saamani käsitykseni mukaan käyvät hallitusvallan mielipiteet näissä asioissa usein ristiin valtiopankin mielipiteiden kanssa.

Siirtyessäni jatkossa käsittelemään erilaatuisia ulkomaanosastolla ja valuuttalupakonttorissa esiintyviä töitä, on ensimmäiseksi otettava esille erilaiset ulkomaiseen maksuliikenteeseen liittyvät tilit.

Kaikki ulkomaalaisten omistamat kruunutilit ovat jaetut neljään ryhmään seuraavasti:

Krone-konto I

Näitä tilejä saavat valuuttakauppiat avata seuraavasti:

- a) ulkolaisille pankeille
- b) norjalaisille ja ruotsalaisille laivayhtiöille
- c) muille ulkomaalaisille, jotka ovat saaneet valtiopankin luvan.

Mikäli tilin omistaja asuu EPU-alueella, voi hän käyttää näitä varoja tällä alueella vapaasti. §-alueella asuvalle on tilin käyttö täysin vapaa. Muissa maissa asuvien käyttöoikeus riippu voimassa olevista maksusopimuksista.

Krone-konto II

Tämän tilin voivat valuuttakauppiat avata kaikille ulkomaalaisille, joilla ei ole oikeutta avata Krone-konto I, mikäli siihen siirretään varat samaa kansallisuutta olevalta Krone-konto I'ltä tai II'ltä

Samalla edellytyksellä voidaan näitä varoja siirtää myöskin takaisin k.o. tileille. Muunlaisiin siirtoihin vaaditaan sensijaan valtiopankin lupa. Nämä varat ovat lähinnä tarkoitettut tilinomistajain tavaraostoihin tai muihin menoihin Tanskassa.

Krone-konto III

Tähän ryhmään kuuluvat ulkolaisten vakuutusyhtiöiden Tanskassa olevat varat, ja on niiden käyttö vakuutusmaksujen puitteissa täysin vapaa.

Krone-konto IV

Tähän ryhmään kuuluvat meikäläisiä sulkutilejä vastaavat tilit, ja tulee niiden käyttö esille myöhemmin.

Nostro-tilit

Nostro-^{maksu}tilejä saavat tanskalaiset valuuttakauppiaat avata vapaasti, mikäli/sopimus ei aseta sille esteitä. Muut sensijaan tarvotsevat siihen Valtiopankin luvan, ja he saavat käyttää niitä vain niissä puitteissa kuin lupa kulloinkin edellyttää.

Ulkomaanosaston toiminta. Tämä osasto hoitaa yleiseen maksusopimuspolitiikkaan ja yleiseen maksuliikenteeseen liittyvät kysymykset, ja mikäli ne eivät ole sen luontaisia, että ne kuuluvat pankin sihteeristölle, joka lähinnä vastaan meidän taloustieteellistä tutkimuslaitosta Osastolla toimiville virkailijoille on kullekin annettu omat maat, joiden oloja heidän on seurattava, ja joiden kanssa tehdyt maksusopimukset heidän on tunnettava. Lisäksi on osastolla pari virkailijaa, joiden tehtävänä on hoitaa sellaisiin kansainvälisiin järjestöihin kuin esim. valuuttarahastoon, jälleenrakennuspankkiin, EPU:hun j.n.e. liittyvät kysymykset.

Pyrkimyksessään vapautua sodanjälkeisistä sidotuista maksusopimuksista on Tanska onnistunut pääsemaan jo niin pitkälle, että heillä on jäljellä enää ainoastaan kaksi clearingsopimusta (Kreikka ja Jugoslavia), mutta pyrkivät he, mikäli mahdollista, vapautumaan niistäkin ensi tilassa.

Valuuttakurssit: DN määrää kurssit päivittäin klo 11.50 alkavassa valuuttakauppatilaisuudessa, johon maan suurimmat valuuttakauppiaat osallistuvat. Sitä ennen on ohjeeksi hankittu klo 11.00 Lontoon kurssit sekä klo 11.45 kysytty niissä mahdollisesti tapahtuneet muutokset. Muihin maihin ei yhteyttä oteta. Tanskalaisten valuuttakauppiaiden on kes-

kinäisissä kaupoissaan seurattava DN:n antamia kurssveja.

Valuutta-agiot: Tanskassa noudatetut valuutta-agiot ovat niitä Suomeen verrattaessa erittäin vaatimattomat. Tärkeimpien valuuttojen osalta ne ovat vain 1/10 meikäläisistä agioista. Valtiopankin ja yksityispankkien vähisissä valuuttakaupoissa noudatetaan aina osto- ja myyntikurssien välistä keskikurssia. Mikäli tanskalaiset liikepankit voisivat saada valuuttojen ostoista ja myynneistä sitä suuruusluokkaa olevan agion kuin suomalaiset liikepankit, olisivat ne varmasti valmiit luopumaan monista ulkolaiseen maksuliikenteeseen liittyvistä provisioista.

Transtiokaupat: Tanskan keskeinen maantieteellinen asema, Kööpenhaminan vapaasatama ja vanhat perinteet niiltä ajoilta, jolloin sillä oli siirtomaita, on jo kauan sitten tehnyt Tanskasta huomattavan transtiokauppi-
aan. Tämä asema sillä on huomattavassa määrin yhä edelleenkin. Kaikkiin transitokauppoihin vaaditaan valtiopankin lupa. Lukuunottamatta strategisia tavaroita ja maanviljelystuotteita, joita Tanska ottekin myy, ja joihin kauppoihin on hankittava asianomaisen ministeriön lupa, hyväksytään kaikki transitokaupat, jos ne täyttävät seuraavat ehdot:

Osto EPU-valuutoilla-myynti EPU-valuutta tai S -valuutta vastaan, mikäli välittäjän palkkio on vähintään 3 %. Käytännössä välittäjän keskiansio on yleensä n. 8-12 %. Sama koskee kauppoja, joissa sekä osto että myynti tapahtuvat S -valuutalla.

Osto S -valuutalla-myynti EPU-valuutta vastaan, mikäli välittäjän palkkio on vähintään 15 %. Todellisuudessa nousee välittäjän palkkio näissä kaupoissa tavallisesti 30-50 %, jopa ylikin. Tällaiset kaupat syövät tosin Tanskan S -varantoa, mutta ovat kuitenkin omiaan vastavasti helpottamaan kuukausittain tapahtuvaa EPU-n maksujärjestelyä. Huomattakoon, että eräissä tapauksissa vaaditaan lisäksi sitoumus siitä, ettei transitotavaroita lasketa normaaliin kauppasopimustavaroihin kuuluviksi.

Maksumääräysten, shekkien y.m.s. välitys tapahtuu suurin piirtein samoin muodoin kuin Suomessakin. Lomakkeiden käyttö ei kuitenkaan ole järjestetty yhtä pitkälle kuin Suomen Pankissa enkä muutenkaan pitänyt niitä yhtä selvinä. Eräänä erikoispiirteenä voidaan mainita, että päivittäiset valuuttamaksut tapahtuvat vasta sen jälkeen kun päivän kurssit on saatu. Tämän tekee mahdolliseksi se, ettei pankki yleensä ota välittääkseen yksityisten maksuja, vaan ainoastaan sellaisia valtion virastojen suorituksia, joihin varat otetaan valtion pankissa olevilta tileiltä.

Sijoitukset: DN:n valuuttavarantoon kuuluvat S - ja F -saatavat ovat sijoitetut samojen periaatteiden mukaisesti kuin Suomen Pankin vastaavat varat ja niistä saatava korko on sama.

Kirjeenvaihtajat: Ulkolaisia kirjeenvaihtajia on pankilla huomattavasti vähemmän kuin meillä, useimmiten vain yksi, nimittäin valtiopankki, sellaisissakin maissa, joissa Suomen Pankilla on niitä 3-5 kappaletta. Perittävät ovat nykyään Tanskassa niinkuin useimmissa muissakin maissa tärkein kansainvälisessä kaupassa esiintyvä maksuvälityksen muoto. Toiminta tapahtuu suurin piirtein samoin muodoin kuin Suomessakin ja myös provisiot ovat suunnilleen samaa suuruusluokkaa. Perittäviin liittyviä ennakkoja^{ja} muita luottoja esiintyy tanskalaisissa liikepankeissa kuitenkin vähemmän kuin suomalaisissa. Tämä johtuu lähinnä siitä, että suurimpien tanskalaisten yhtymien omat rahoitusvarat ovat siksi suuret, että ne tavallisesti pystyvät niillä rahoittamaan käytännölliseen liiketoimintaan liittyvän rahoitustarpeensa.

Remburssiliikenteessä verrattaessa sitä suomalaisten pankkien vastaavaan toimintaan on havaittavissa erittäin huomattavia eroja. Kun suomalaisten pankkien remburssitoiminta yhä edelleen on sota-ajan poikkeuksellisten olojen luomilla periaatteilla, ovat tanskalaiset tässä suhteessa jo palanneet jokseenkin loo-prosenttisesti normaaliajan uomiin. Niinpä remburssiluotto on jo melkein aina korotonta siihen asti, kunnes maksu ulkomailla on tapahtunut, ja jolloin pankin omat varat todella tulevat kiinnitetyiksi. Tämän tekee mahdolliseksi se, että pankit ovat keränneet itselleen siksi suuret oikeudet avata katamattomia remburssseja, että ne riittävät niiden harjoittamalle remburssitoiminnalle.

Pankkien tuontiremburssseista saamat provisiot ovat ainoastaan n. $1/3$ suomalaisten pankkien perimistä provisioista, mutta näiden lisäksi peritään erikseen ulkolaisten pankkien palkkiot, jotka Suomessa maksetaan pankkien jo etukäteen perimistä provisioista. Tanskalaisten pankkien saamat remburssiansiot ovat tällä menettelyllä vain vajaa puolet siitä, mitä pankit vastaavasti meillä ansaitsevat. Jos ajatellaan lisäksi agio-tulojen määrän suurta eroa, tapahtuu sikäläisten pankkien remburssitoiminta erittäin vaatimattomin palkkioin. Ottaen huomioon, että sota-ajan luomat remburssiriskit ovat jo poissa, onkin suomalaisien pankkien remburssiprovisioita pidettävä suurina. Huomattava ero remburssitoiminnassa on myös tanskalaisten pankkien varovaisuus vienti-

remburssin vahvistamisessa. Niinpä esim. Ranskan afrikkalaisissa alusmaissa toimivien ranskalaisten pankkien rembursseja ei pyynnöistä hyölimatta nykyään yleensä suostuta vahvistamaan. Samoin, jos tanskalainen pankki saa remburssiavauksen jostakin pankista, jonka kanssa se ei ennestään ole ollut tekemisissä, hankkii se ennen tälläisestä pankista saadun remburssin vahvistamista tiedot k.o. pankin suuruudesta ja maineesta. Eräänä eroavaisuutena Tanskan ja Suomen olojen välillä on myös se, että tanskalaisten liikemiesten yleinen remburssitietoisuus on huomattavasti vastaavan suomalaisen yläpuolella, ja että tanskalaisten liikkeiden esittämät asiapaperit ovat melkein aina niin hyvin tehdyt, ettei mitään varauksia tarvitse pankin taholta ottaa puhumattakaan kokonaan maksusta kieltäytymisestä. Jos sellaista sattuu, on syy tavallisesti ulkomaisen ostajan antamissa sopimuksen vastaisissa remburssiehdossa, joille ei enää ennen toimituksen tapahtumista ehditä hankkia muutoksia.

Kirjanpito. Pankin nostro-kirjanpito tapahtuu ulkomaanosastolla, lորո sen sijaan Noterinskontoret'issa. Se tapahtuu edelleenkin käsinkirjoitettavien reskontrakirjojen avulla.

Valuuttalupakonttorin toiminta. Valuuttalupankonttori hoitaa lähinnä kaikki sellaiset maksut, joihin vaaditaan DN:n lupa, matkavaluutta-asiat ja tilastot.

Matkavaluutta. Lukkunottamatta sitä määräystä, että matkustettaessa §-alueelle ei saa ottaa mukaansa k.o. valuuttaa enempää kuin 100 § ilman DN:n lupaa, on matkavaluutan osto täysin vapaata. Esimerkkinä kerrottakoon, että eräänä päivänä ollessani osastolla soitettiin sinne liikepankista ja kysyttiin neuvoa, koska eräs matkailija halusi ostaa matkavaluuttaa Dkr. 40.000:lla. Tähän voitiin vain todeta, ettei maassa tässä suhteessa ole rajoituksia olemassa.

Sulkutilit. Yksityisten valuuttaulkomaalaisten Tanskassa olevat varat on sijoitettava Kruunutilille IV. Näiden tilien käytöstä on olemassa runsaasti määräyksiä, joiden tyhjentävä selostaminen ei tässä yhteydessä vastaa tarkoitustaan. Näiden määräysten luonne vaihtelee runsaasti riippuen tilin omistajan asuinmaasta, samoin DN:n suhtautuminen eri maissa asuvien tilinomistajien anomuksiin saada siirtää ne ulkomaille. §-alueella asuville on se melkein mahdotonta, muutamiin maihin vähän vapaamielisempi sekä siirto Englantiin, Ruotsiin ja Suomeen täysin vapaa.

Omiin ja perheensä jäsenten memoihin Tanskassa saa näitä varoja

käyttää Dkr. 25.000 vuodessa henkilöä kohti. Sama koskee ulkolaisia yhtiöitä heidän palveluksessaan oleviin henkilöihin nähden. Näitä varoja voidaan vapaasti sijoittaa tanskalaisiin obligatioihin ja niitä voidaan melko vapaasti lainata Tanskassa oleville sukulaisille, mutta niiden sijoittamiseen osakkeisiin ja kiinteään omaisuuteen Tanskassa ei mielellään suostuta.

Tilastot. DN:n tilastot valmistetaan valtion tilastollisessa päätösmistössä DN:n sinne lähettämän aineiston perusteella, jona käytetään valuuttakauppiaiden DN:lle lähettämiä ilmoituksia. Tilastoja valmistetaan huomattavasti vähemmän kuin meillä vastaavasti, ja niiden sisältämät nimikkeet ovat myös vähäisemmät. Tilastojen tarkkuus on myös pienempi kuin meillä, ja eroavat ne suuresti esim. tullilaitoksen valmistamista, noin 10-15 %, jonka johdosta niihin tehdään runsaasti arviomääräisiä korjauksia. Pikkumaksuista, tuonti alle Dkr.500, vienti alle Dkr. 1000, ei valuuttakauppiaiden tarvitse tehdä mitään yksityiskohtaisia ilmoituksia, vaan otetaan niistä tilastoihin vain arvioluvut. Näistä epätarkkuuksista huolimatta katsovat tanskalaiset näiden tilastojen hyvin täyttävän niille asetetut vaatimukset.

Valuutantarkkailu. Valuutan tarkkailua ei siinä mielessä kuin Suomessa ole olemassa. Maksuja ulkomaille saavat välittää vain pankit, ja koska nämä seuraavat kokemusten mukaan täysin niille annettuja ohjeita, ei erillistä valuutan tarkkailua ole enää pidetty tarpeellisena. Maksun edellytyksenä on, että maksaja voi esittää saaneensa tavaran haltuunsa, tai että hän on saanut DN:n ennakkomaksu- tai ^{kauppa/}transitotuluvan. DN valvoo ainoastaan, että ennakkojen edellyttämä tavaraa saapuu maahan, tai että transitokauppaan myönnetty valuutta tulee takaisin. Pankkien on myös, mikäli k.o. tavaran tuontiin tarvitaan tuontilisenssi vaadittava tuontilisenssi nähtäväkseen ja merkittävä maksu lisenssiin. Väärinkäyttöksiä tapahtuu hyvin harvoin ja useimmiten, kun niitä epäillään, osoittautuu, että kyseessä onkin vain jostakin syystä tapahtunut määrärajan ylitys.

Lisenssiviraston (Vareförsyningsanstalt) toiminta: Kuten jo aikaisemmin mainitsin, on Tanskan tuonti n. 80 %-sesti vapaa lisenssipakosta. Lisenssivirasto on asetuksella määrännyt, mille tavaroille on haettava tuontilisenssi, ja on tämä asetus kaksiosainen siten, että siinä on luettelo erikseen EPU-valuuttoja ja §-valuuttoja vastaan tapahtuvasta tuonnista. Lisenssivirasto on kauppa-, teollisuus- ja merehkulkuministeriön alainen eikä ole paljoakaan tekemisissä DN:n kanssa.